

cramentum post tempus longe diuturnum. Tutius erit illos sine absolutione dimissos rogare, ut post octo dies, aut quindecim revertantur, et ipsis animos addere, ut ante reditum ea, quae illis agenda praescribuntur, rite perficiant. Quod si nondum ab eis ablata fuerit occasio peccandi, vel consuetudo, iterum absolutio differatur, donec emendentur. Vide Bened. XIV. ep. Encycl. quae incipit *Apostolica*.

55. Quaeseres autem quaenam remedia praescribi debeant recidivis, et consuetudinariis? R. Frequens Oratio, piorum librorum lectio, aliqua austeritas corpora, fuga occasionum, certa sibi injungenda poenitentia, vel eleemosyna, quoties in idem peccatum redeunt; denique Sacramentorum frequentia, praesertim Confessionis; nam ut docet D. Th. Suppl. q. 25. a. 1. *majus remedium praebetur contra peccata vitanda ex gratia, quam ex assuetudine nostrorum operum*. Quo remedio pro recidentibus in vitium turpe usum fuisse cum fructu D. Philippum Nerium, aliosque SS. Viros, constat ex eorum Actis. Nominatim vero de vitio pollutionis ait Tolletus lib. 5. c. 13: *Vix puto esse aliud efficacius remedium, quam frequentissimam confessionem adhibere; est enim hoc Sacramentum efficacius frenum, et qui hoc non utitur, non sibi promittat emendationem, nisi per miraculum*. Quae doctrina conformis est doctrinae Ritualis Romani de Sac. Poenit. dicentis: *In peccata facile recidentibus utilissimum fuerit consulere, ut saepe confiteantur, et si expediat, communicent*.

CAPUT IV.

De Confessione.

56. *Quaest. 1.* Quid sit Confessio Sacramentalis, et qualis ea debeat esse? R. Est accusatio propriorum peccatorum, facta Sacerdoti, legitime ad id mu-

neris approbato, ad eorum remissionem obtinendam. Est necessaria saltem in voto, quatenus est pars Sacramenti poenitentiae, et quidem necessitate medii omnibus, qui post baptismum graviter peccaverunt, ut colligitur ex Tridentino Sess. 14. c. 5. Obligat autem per se confessionis praeceptum in mortis articulo, et in novis gravi vitae periculo. Per accidens autem quando sumenda est Eucharistia; si sumpturus in mortali versetur, et quoties necessarium sit confiteri ad vincendam aliquam gravem tentationem.

57. *Quaest. 2.* Qualis integritas requiratur ad valorem confessionis? R. Duplex solet distingui confessionis integritas; alia physica, et *materialis*, qua quis omnia, et singula peccata confessori manifestat; alia *moralis*, et *formalis*, qua quis ea peccata confitetur, quae habet in conscientia, eo modo humano, et morali, quod, attentis circumstantiis potest declarare; licet forte per innoxiam oblivionem, aut alia justa de causa peccatum aliquod praetermittat. Jam vero integritas formalis semper est necessaria; quia Judex non potest legitimam ferre sententiam de peccatis, nisi ea cognoscat; confessor ergo ut poenitentem absolvat, debet agnoscere conscientiam ejus, adeoque ab eo audire debet omnia, et singula peccata, quoad more humano fieri possit.

58. Est etiam *per se, et ordinarie* loquendo necessaria *integritas materialis*, ita ut quisque teneatur post diligens conscientiae examen aperire Confessori omnia et singula mortalia, nondum rite confessa, eorumque numerum, et circumstantias speciem mutantes, ut definit Trid. Sess. 14 c. 7. Quod si ob multitudinem peccatorum poenitens non possit invenire numerum definitum, satis est confiteri numerum probabilem, addendo *plus, minusve*; quae verba extenduntur ad unum vel duo supra numerum indicatum, si numerus sit parvus; si vero maximus, ad plura referuntur secundum usita-

tum modum loquendi. In Consuetudinariis autem frustra requiritur saepissime numerus etiam probabilis: adeoque ne errandi periculo exponantur, prudens Confessarius tantum exquiret tempus pravae consuetudinis, et frequentiam peccatorum per dies, mensem, vel hebdomadam, atque ita saltem in genere eorum numerum apprehendet, quantum satis est ad ferendum iudicium de statu conscientiae.

59. *Quaest. 3.* An sint necessario confitendae circumstantiae peccati mortalis, quae intra eandem speciem notabiliter peccatum aggravant? R. Affirmant probabiliter Suarius, Canus, Sanctius, alique multi: quia tales circumstantiae valde immutant iudicium confessarii. Quod confirmant ex Rit. Rom. dicente: *Quod si poenitens, numerum, speciem, et circumstantias explicatu necessarias non expresserit, Sacerdos eum interroget.* Ubi speciem peccati distinguit à circumstantiis. Catech. item Rom. p. 2. c. 5. §. 47. ait, in peccato mortali explicandas esse circumstantias, quae pravitatem valde augent, vel minuunt. Nihilominus mihi probabilior videtur sententia negans circumstantias mere aggravantes esse materiam necessariam confessionis. Eam tenent S. Bernard. Sen., S. Bonaventura, S. Antoninus, et D. Angelicus, quibus subscribunt Cardinales Toletus, et Lugo, Roncaglia, Cabassutius, et alii bene multi.

60. Et quidem de mente D. Thomae fatentur ipsi Adversarii Canus, Sotus, et alii, nec negare potuissent Concina, si S. Thomae verba attento, et non praepudicato animo perlegisset. Ait enim in 4. dist. 16. q. 3. ar. 2.: *Et quia circumstantiae aggravantes, quae aliam speciem peccato non tribunt, vel quae tribuunt quidem, sed non peccati mortalis, non sunt de necessitate confessionis.* Atque ita S. Doctorem interpretatur, et sequitur B. Antoninus 3. p. tit. 14 §. 7. *Tertiae sunt, quae important disconvenientiam, ut fu-*

rari multum (furari centum florenos multo gravius est, quam furari unum) et istas, quae peccatum aggravant, confiteri est perfectum; sed quia non mutant speciem, nec aggravant in infinitum, non est necessarium eas confiteri secundum Thomam.

61. Ratio autem deducitur 1. ex Trid. dicente Sess. 14. c. 5. *Eas circumstantias in Confessione explicandas, quae speciem peccati mutant, quod sine illis peccata ipsa neque a poenitentibus integre exponantur. neque iudicibus innotescant; et fieri nequeat, ut de quantitate criminum recte censere possint, et poenam, quam oportet, pro illis poenitentibus imponere.* Ex quibus verbis non obscure videtur excludi obligatio confitendi circumstantias, peccati speciem non mutant. Ratio 2. est; quia alias poenitentes inter graves angustias fluctuarent incerti de integritate confessionum, dubitantes, quatenam sint circumstantiae, quae notabiliter aggravant; et hinc recte docet D. Th. loco cit. q. 2. ad 2. *Quantitas peccati non potest Sacerdoti innotescere, quia nec ipse peccator scit: unde sufficit, quod cognoscat quantitatem, quae ex specie peccati consurgit.* Unde recte Lugo deducit, eum, qui species peccati confitetur, vere explicare essentiam ejus, quae tantum sumitur ex ratione ipsius specifica. Accedit, negari ab ipsis Adversariis obligationem confitendi circumstantias, quae valde minuunt peccati gravitatem, puta vehementiam passionis, quae ad peccandum trahit, alienam inductionem, gravem occasionem, et tentationem, aliaque his similia; cur ergo imponenda est nobis obligatio confitendi circumstantias peccatum augentes intra eandem speciem?

62. Denique nemo tenetur servare legem dubiam, ut recte arguunt Cabassutius, et Roncaglia, et diserte tradit D. Th. quodl. 14. de Ver. q. 17. a. 3.: *Nihilus ligatur per praeceptum aliquod, nisi mediante scientia illius praecepti;* nomine autem scientiae intelligit Ang.

D. notitiam certam alicujus rei. Unde lex confitendi circumstantias cum saltem sit valde dubia, non obligat in conscientia. Et ideo Tridentinum talem obligationem non aperuit, ut Lugo animadvertit, quia eam colligere satis non potuit ex Christi verbis, et Sacramenti institutione. Et quamvis opinio obligans ad confitendas circumstantias, sit omnino tutior, non ideo tenemur eam sequi ex prop. damnata ab Innoc. XI. quae solum loquitur de illis sentiis circa materiam, et formam Sacramenti, quae exponunt Sacramentum periculo nullitatis; in nostra autem opinione, etsi forte contra Deo esset falsa, confessio valida est, et saltem formaliter integra.

63. Sunt tamen aliquae circumstantiae aggravantes, quae licet speciem ex se non mutant, ex alio capite confitendae sunt; v. g. si circumstantia secum ferat censuram, vel reservationem; vel a Confesario prudenti interrogetur, ut statum poenitentis melius possit agnoscere. Pariter quantitas furti, injuriae, cet. quae majori, vel minori indiget satisfactione; odium diurnum, et diurna carnis concupiscentia erga mulierem ob numerum peccatorum, quae in illa diurna mora replicantur; incestus cum consanguineis an in primo gradu, an in aliis; nam juxta communem sententiam in primo gradu est diversae speciei ab aliis. De aliis gradibus usque ad quartum disputant Theologi, an sint ejusdem speciei inter se, et cum affinibus. Explicandus autem erit incestus inter privignum, et novercam, interque socerum, et nurum. Denique damnata est ab Innoc. XI. haec propositio: *Non tenemur confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem.* Confessori enim, ut Medico spirituali jus est, ut interrogando cognoscat aegritudinem poenitentis ad eam curandam opportunis remediis; et poenitens debet illi declarare omne id, quod ad salutem suam conferre potest; atque

in hoc sensu intelligendum est Rituale Romanum, et Romanus Catechismus.

64. *Quaest. 4. An sit obligatio confitendi peccata dubia? R.* Si peccata sint positive dubia, nempe si utrinque rationes adsint probabiles, negant communiter omnes ii, qui tuentur licitum esse sequi opinionem vere probabilem, quantumvis minus tutam; nam qui cum fundamento dubitat, an peccaverit, necne, potest sibi efformare judicium prudens de eo, quod non teneatur confiteri, deponendo dubitationem. Si vero peccata sint negative dubia, multi etiam probabilistae docent, ea necessario clavibus subjicienda. Ita Sanctius, Layman, Busebaum, et alii ex Trid. Sess. 14. c. 5. dicente: *Oportere a poenitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent, in confessione recenseri.* Confirmat D. Thomas in 4. d. 21. q. 1. art. 3. ad 3. Atque haec videtur esse praxis fidelium, qui solent confiteri omnia mortalia, prout conscientia dictat, certa nimirum ut certa, dubia tamen ut dubia.

65. Et quamvis multi, et graves DD. cum S. Antonino contrarium sentiant, scilicet dubium quod caret probabili ratione, deponi debere ut loquitur Herbert, adeoque nullam esse obligationem confitendi peccata dubia, neque ea proprie esse in conscientia; nihilominus in praxi standum est communi sententiae, et poenitentes suadendi sunt, ut confiteantur omnia mortalia, sive positive dubia sint, sive negative; nam ut ait Lugo, in re morali non est facile recedendum a communi sententia. Itaque is qui dubitat, an peccatum quod commisit, sit mortale, vel veniale, tenetur illud confiteri: pariter is qui dubitat, an illud confessus fuerit. Quamquam si quis diligens sit in examinandis, et confitendis peccatis, et post elapsam multum tempus dubitet an aliquod omiserit, potest moraliter sibi persuadere, de illo fuisse confessum. Imo

subjungit Concina: si quis prius ex prava consuetudine in plura peccata lapsus fuerit, et postea sit vere conversus per constantem vitae integritatem, si tunc dubitet an omiserit in Confessione generali, particulari diligenter peracta aliquod peccatum, vel circumstantiam, Confessarius prohibeat illi, ne recogitet quidem de praeterita vita, sed piis meditationibus incumbat.

66. Scrupulosi autem minime tenentur praeterita peccata confiteri, nisi certi sint ea non fuisse confessos. Item eximi debent ab obligatione confitendi peccata dubia ii qui sunt meticulousae conscientiae, nec solent deliberate peccato mortali consentire; hi enim prudenter judicare possunt sesse non praestitisse assensum, cum praesumptio sumatur ex communitate contingentibus. Monet autem hic Suarius, eum qui sola peccata dubia confitetur, monendum esse, ut addat aliquod certum ex alias confessis, ut absolutum cadat super materiam certam. Si quis autem peccatum, quod ut dubium confessus est, reperiatur esse certum, debet illud confiteri ut certum, ut tenet communis sententia; secus vero si ut certum confessus fuerit, et postmodum de illo dubitet. Si quis tamen ita dixerit: *Peccavi sex, aut septies, plus minusve*, et postea certo noverit peccasse *septies, aut octies*, non tenetur iterum confiteri, cum moraliter non varietur iudicium Confessoris.

67. *Quaest. 5.* Quanam excusent ab integritate materiali confessionis? R. Excusat impotentia physica, vel moralis, cum praecceptum Divinum non obliget ad impossibile. *Impium est*, inquit Trid. Sess. 14. c. 5. *confessionem... impossibilem dicere; aut carnificinam conscientiarum appellare.* Itaque ex hoc capite ab integritate materiali excusatur, qui post diligens conscientiae examen alicujus peccati gravis obliviscitur. Diligentia autem debet esse moralis, et prudens,

qualem in arduis negotiis viri prudentes adhibere solent: si quid autem postea occurrat, quod non sit in Confessione explicatum, et materia sit gravis, in altera Confessione manifestandum erit, ut constat ex 11. propos. damnata ab Alex. VII. dicente: *Peccata in confessione omissa, seu oblita ob instans vitae periculum, aut ob aliam causam, non tenemur in sequenti confessione exprimere.* Invalida autem, et nulla erit Confessio non integra ex ignorantia, vel negligentia graviter culpabili, cum Tridentinum requirat diligentem sui discussionem. Rudes autem adjuvari possunt a Confessario, quod in aliis personis non probat Suarius V. *Catech. Rom. p. 2. c. 5.*

68. Excusatur etiam a materiali integritate qui usum linguae non habet, ut mutus, qui tamen per nutum, vel scripturam tenetur peccata sua manifestare, modo non adsit periculum evulgationis. 3. Surdus, qui non possit omnia explicare; satis enim est explicare quae possit. 4. ignarus idiomatis; tempore praeccepti et gravis necessitatis; nec est obligatio confitendi per interpretem, nisi instet praecceptum propriae charitatis, ut cum de contritione non sit securus; et in articulo mortis, in quo multi dicunt, satis esse aliquod peccatum confiteri, accusando se generatim de ceteris. 5. qui versantur in conflictu, vel naufragio, dicto uno peccato, etsi id fieri non possit sine infamia, confitendo in genere peccata, possunt absolvi, et quidem simul sub illa formula, *Ego vos absolvo*, cet. 6. tempore contagii, vel pestis, si confessarius nequeat absque periculo, etiam procul adstans ipsum diutius audire, potest uno, vel altero audito crimine, aegrotum absolvere. 7. Moribundus, usu linguae destitutus, si petat absolvi, aut signa doloris coram aliis dederit, petendo Confessionem. Ita communis sententia cum S. Thoma, Antonino, Rituali Romano, et confirmat Ecclesiae praxis. Imo etsi nulla

signa doloris de novo dederit, modo christiane vixerit, posse, et debere absolvi conditionate, multi docent cum SS. Antonino, et Augustino, ut quomodo possit, aeternae illius saluti consulatur, atque haec doctrina in praxi est consulenda.

69. Quid vero de eo, qui fuit sensibus destitutus in actu peccati, puta duelli, adulterii, cet.? R. Adhuc eum sub conditione absolvendum, si catholicus fuerit, censent Holzman, et alii, ducti auctoritate D. Augustini lib. 1. de adult. conjug. c. 28. dicentis: *Ego non solum alios Catechumenos, verum etiam ipsos, qui viventium conjugii copulati retinent adulterina consortia, si desperati, et intra se poenitentes jacuerint, nec pro se respondere potuerint, baptizandos puto. Quis enim novit, utrum fortassis adulterinae carnis illecebris usque ad baptismum statuerant retineri? quae autem baptismatis, eadem reconciliationis est causa, si forte poenitentem finiendae vitae periculum praeoccupaverit.*

70. Ex capite impotentiae excusatur etiam infirmus, qui est in gravi periculo, ne deficiat, antequam integre confiteatur. Pariter: si instet necessitas dandi Viatici, et ob angustias temporis confessio perfici nequeat, vel sine infamia integra fieri non possit, tunc confessarius debet audire peccata graviora, et illum absolvere, imposita illi obligatione perficiendi confessionem, si postea licuerit. Nec integre confiteri tenetur, qui id non potest facere sine periculo gravi spirituali vel proprio, vel confessoris, ut si prudenter timeas confessarium fracturum esse sigillum, vel sumpturum inde occasionem peccandi. Verum si haberi potest alius confessor, adeundus est, aut differenda confessio, nisi praeceptum instet aut immineat scandalum. Idem dico, si ex confessione alicujus peccati prudenter timeatur infamia, confessioni extrinseca: nam ea quae consistit in sola manifestatione peccati facta confessario, est necessaria, nec satis est ad

integritatem impediendam; sicut non est sufficiens ratio dimidiandae confessionis populi concursus, quantumvis magnus, ut constat ex prop. damn. ab Innoc. XI. *Licet sacramentaliter absolvere dimidiate confessos, ratione magni concursus poenitentium, qualis v. g. potest contingere in die alicujus magnae Festivitatibus, vel Indulgentiae.*

71. *Quaest. 6. An sit obligatio detegendi in confessione peccati socium, seu complicem?* R. 1. Id non licere, quando non necesse est ad integritatem confessionis, cum nulla sit justa causa ipsum infamia notandi apud confessarium. Quod si poenitens possit ei confiteri, qui non cognoscit personam complicitis, tenetur id facere; et in hoc omnes conveniunt, inquit Suarez. Id intellige, si commode possit; neque enim ideo tenetur diu differre confessionem, si sit in peccato lethali, aut urgeat praeceptum communicandi, vel magna inde privaretur gratia spirituali. R. 2. Contra Navarrum, et alios: poenitens tenetur confiteri peccatum mortale, vel ejus circumstantiam mutantem peccati speciem, etiamsi explicari nequeat sine manifestatione complicitis. Ita communis sententia cum D. Th. opusc. 12. q. 7. dicente: *Si speciem peccati exprimere non possit, nisi exprimendo personam cum qua peccavit, puta, si eum sorore concubuit, necesse est, ut exprimendo peccati speciem, exprimat personam. Sed si fieri potest, debet quaerere talem Confessorem, qui personam sororis non cognoscat.*

72. Idem docet S. Bernardus in form. bon. vitae. *De nullo, inquit, sinistre loquaris, nisi in confessione, ubi non potes aliter manifestare peccatum tuum.* Ratio autem est, quia integritas confessionis servari debet, cum licite servari potest; nec illicita potest esse manifestatio criminis, quae fit ex causa justa, qualis est confessionis. Accedit complicem, dum peccato consentit, amittere jus ad famam in ordine ad confessionem

illius peccati. Non ideo tamen potest confessarius exquirere nomen complicitis, ut declaravit Bened. XIV. in Constitutione quae incipit *Ubi primum*, ubi sub gravibus poenis prohibentur confessarii poenitentem adigere ad manifestandum nomen complicitis, et locum habitationis sub specioso praetextu ipsum corrigendi. Id tamen non prohibet, quominus confessarius possit inquirere circumstantias peccati, quae speciem mutant, aut quae necessariae sunt, ut poenitentis correptioni consulat, puta, an persona, cum qua peccaverit, sit consanguinea in primo, vel secundo gradu, an ligata voto, an sit ejus ancilla, et habitet in eadem domo, cet. Atque etiam cum agitur de graviore malo, vel scandalo vitando, potest confessarius obligare poenitentem, ut revelet ei, cui impedire malum incumbit; raro autem expedit, ut confessarius hoc sibi munus arroget ob periculum scandali, revelationis sigilli, et offensionis sacri ministerii.

Utrum poenitens, qui reservatum peccatum habet possit cetera confiteri, praetermissis reservatis, Superiori postea confitendis? dicemus ubi de reservatione.

73. *Quaest. 7.* Quaenam sunt reliquae conditiones confessionis? R. In primis debet esse vocalis ex usu, ex praxi Ecclesiae, citra necessitatem graviter obligantem, et ex Concilio Florentino, requirente oris confessionem, denique ex communi Theologorum consensu cum S. Th. *quolib. 1. q. 6. art. 1.* Non est tamen de essentia Sacramenti, et in necessitate fieri potest nutibus, gestibus, vel scripto, ut in mutis, et moribundis sensibus destitutis fieri solet. Imo si quis ob anxietatem loqui non possit, aut ob summam verecundiam aliter sese explicare non possit ut in puella accideret potest, satis erit, ut in scripto peccata sua legenda tradat confessario, quibus ab eo lectis, ipsa dicat: *de his me accuso.* Ita Suarez, De Luco, Salmat. et constat ex *Extrav. inter cunctos in Privileg.* ubi dicitur:

tur: *nisi articulus necessitatis occurrat, sanctificanda est oris confessio.* Jam vero qui aliter non potest, tenetur confiteri per nutus, vel scripturam tempore praeepti; etsi quoad scripturam id multi non admittant extra mortis articulum. Surdi autem etsi non obligentur scripto confiteri, suadendi sunt id facere, si commode possint, ne ab aliis audiantur.

74. Alia conditio est, ut sit *secreta*; publica enim confessio non obligat, nisi ex praeepto charitatis in bello, naufragio, cet. in quo satis est aliquod peccatum confiteri, et de ceteris se accusare in genere, ut supra dictum est. Tertia, ut sit *vera*, ita ut qui confessorem decipiat in re gravi, et necessaria, mortaliter peccet, et irritam faciat confessionem. Quod si in re levi, aut in materia non necessaria quis mentiatur in confessione, non peccat graviter, tum quia materia levis est, tum quia non decipitur Sacerdos in re gravi. Potest tamen aliquando esse mortale; v. g. si mentitur circa veniale, non apponendo aliam materiam Sacramenti, quia redderet absolutionem invalidam. Pariter si neget mortale alias confessum confessario legitime interroganti; vel afirmet mortale, quod non fecit, vel neget id quod revera fecit, et teneatur confiteri; tunc autem praeter mendacium grave committit etiam sacrilegium contra virtutem religionis.

75. *Quaest. 8.* Quando confessio sit invalida ex parte confessoris? R. 1. Si jurisdictionem non habuit, vel certe impeditam per censuram, nisi sit toleratus: 2. si formam absolutionis quoad substantiam vitiavit: 3. si non habuit intentionem absolvendi: 4. si peccatum nullum intellexit; verum si confessarius vel ob surditatem, distractionem, vel ignorantiam sine culpa poenitentis aliqua non intellexit, aut putavit veniale, quod fuit mortale, nulla est obligatio iterandi totam confessionem, sed satis est repetere id de quo dubitat, an intellexerit. Secus si poenitens fide mala quaerat

confessarium surdum, vel ignarum; tunc enim cum peccaverit, nec fuerit rite dispositus, invalida est confessio, et denuo est iteranda.

73. *Quaest. 9.* Quomodo confessio sit invalida ex parte poenitentis? R. 1. Quoties confessio fuit nulla, vel quia poenitens tacuit sciens prudens aliquod peccatum mortale nondum rite confessum, vel negligens fuit in discutienda conscientia, vel caruit dolore, aut proposito se emendandi, et tollendi occasiones, cet. Quod si confessio per culpam poenitentis fuit invalida, repetenda sunt eadem peccata, quasi non fuissent confessa, quia confessio non fuit Sacramentalis.

77. Sunt tamen multi putantes sufficere, si poenitens confiteatur eidem confessario, qui saltem in genere meminerit status poenitentis, se iterum accusare de peccatis olim confessis, cum haec ratificatio conjuncta cum praecedenti notitia confessoris reddat confessionem sacramentalem. Quae opinio magis communis est, nec minus probabilis, quam tuentur S. Antoninus, De-Lugo, Navarrus, et alii; idemque affirmant, cum defectus se habuit ex parte confessarii. Contra vero dicendum, si alius sit confessarius, aut si sit idem, et non recordetur praeteritae confessionis. Quantum est satis ad iudicium ferendum de statu poenitentis, vide alia apud auctorem.

CAPUT V.

De satisfactione.

78. Satisfactio in genere est quaevis poena, seu puniatio sui ad compensanda peccata, sive illa sit sponte suscepta, sive a Deo immissa, et ab homine accepta in criminum suorum compensationem. Satisfactio vero Sacramentalis est poenitentia, a confessario imposita poenitenti juxta gravitatem peccatorum, et

facultatem poenitens. Est pars integralis Sacramenti, et nisi justa causa excuset, confessarius tenetur eam sub praecepto imponere, ut constat ex Trident. *Sess. 14. cap. 10.* et ex traditione Ecclesiae. Porro satisfactio sacramentalis alia dicitur vindicativa, quae datur ad reparanda, et vindicanda peccata; alia medicinalis, quae datur velut medicina ad cavenda peccata futura: saepe autem una, eademque est medicinalis satisfactio, et vindicativa. Et quidem omnia bona opera, a confessario injuncta virtute clavium elevantur ad meritum satisfactionis sacramentalis, ut docet D. Th. *quodl. 3. a. 28.* Et ideo Sacerdos ex Rituali Rom. ad preces solitas adjungit; *quicquid boni feceris, cet.*

79. *Quaest. 1.* Qualem satisfactionem confessarius teneatur imponere poenitenti? R. 1. Confessarium teneri ut iudicem, et medicum imponere poenitentibus satisfactionem convenientem, et salutarem, tam vindicativam, quam medicinalem pro ratione peccatorum, et facultate poenitentium. Ita Conc. Trident. *Sess. 14. c. 8.* ubi dicitur: *Debent ergo Sacerdotes Domini, quantum spiritu, et prudentia suggesserit, pro qualitate criminum, et poenitentium facultate salutare, et convenientes satisfactiones injungere; ne si forte peccatis conniveant, et indulgentius cum poenitentibus agant, levissima quaedam opera pro gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes fiant. Habeant autem prae oculis, ut satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad novae vitae custodiam, sed etiam ad praeteritorum peccatorum vindictam, et castigationem.*

80. R. 2. Etsi Confessarius peccet, si sine causa leves poenitentias pro gravibus peccatis injungat, plures tamen causae excusare possunt ab imponenda gravi poenitentia. Ac primo quidem a Rituali R. praescribitur, *aegris non esse injungendam gravem*

poenitentiam, sed indicendam tantum illam, quam si convaluerint, opportuno tempore peragant. Quod si infirmus eleemosynis possit satisfacere, inquit Salmanticenses, eleemosynae sunt injungendae: 2. minor poenitentia imponi potest, quando in poenitente animadvertitur vehementior contritio, nisi poenitentia ad medicinam sit necessaria: 3. tempore jubilaei, vel indulgentiae plenariae, ut ait Suarius: 4. cum poenitens ob imbecillitatem corporis, vel animi prudenter timetur gravem poenitentiam non adimpleturus. *Debet Confessarius*, inquit S. Antoninus. 3. p. tit. 16 c. 21. *dare talem poenitentiam, quam credat verisimiliter poenitentem implere, ne ipsam violando deterius ei contingat.* Et D. Th. opusc. 65. §. 4. postquam dixerat: *Sacerdos non imponat poenitentiam ita gravem, ut poenitens totam dimittat, nec ita levem, ut contemnat peccatum*, deinde addit: *Tamen tutius est imponere minorem debito, quam majorem, quia melius excusamur apud Deum propter multam misericordiam, quam per nimiam severitatem, quia talis defectus in purgatorio supplebitur.*

81. Eodem modo loquuntur S. Joannes Chrysost. Carolus Borromaeus, Scotus, Cajetanus, Gerson, et alii, quorum testimonia noster auctor adducit. Hinc Rit. Paris. de Sacram. Poenit. ait: *Postremo confessarius poenitentem interroget, an possit poenitentiam sibi injunctam peragere: alioquin eam pro sua prudentia immuet aut minuat.*

82. *Quaest. 2.* Quenam sint opera injungenda pro satisfactione Sacramentali? R. 1. Non potest imponi ingressus in Religionem, quia nimis durum videtur, ut docent Navarrus, Layman, et alii ex D. Th. 2. 2. q. 62. art. 2. Neque potest injungi matrimonium ad remedium concupiscentiae, quia hoc Sacramentum omnimodam requirit libertatem; poterit tamen confessarius, si oportuerit, illud consilii loco persuadere. Nec imponendum est opus alias jam praecipuum sed

supererogatorium, nisi spectata fragilitate poenitentis id convenire censeatur: Quamquam vero res aliunde praecipua possit esse materia satisfactionis, ut communiter docent Theologi, tamen nisi expresse id confessarius imponat, intelligitur injunctum opus supererogationis. Pro peccatis autem occultis, ut praescribit Rituale R. non est imponenda manifesta poenitentia, aliter indirecte revelaretur sigillum confessionis; sine tali autem violatione injungi potest pro publico peccato, cum ea tunc manifestatio tribuenda sit potius poenitenti, quam confessario. An autem non solum possit, sed debeat confessarius pro publicis peccatis publicam imponere poenitentiam? Affirmant communiter TT. cum D. Th. in 4. dist. 14. q. 1. a. 5. dicente, oportere, *ut peccatum publicum publicam habeat medicinam.* Idque constat ex Trid. Sess. 24. c. 8. decernente: *huic (peccatori) condignam pro modo culpa poenitentiam publice injungi oportet.*

83. Recte tamen advertunt Roncanglia, Salmant. et alii, illam non esse injungendam, praesertim relictanti, nisi necessaria sit ad scandalum reparationem, v. g. ad honorem sarcindum publice detractum. De cetero ut plurimum scandalum tolli potest per publicam vitae emendationem, Sacramentorum frequentiam, visitationes Ecclesiarum, auditionem Missae, et concionum, ingressum in piam aliquam Sodalitatem, ubi pietatis opera multa exercentur. Hinc Fagnanus in d. c. *manifesta* refert, S. C. noluisse declarare, an in foro Sacramentali pro publicis peccatis essent imponendae publicae poenitentiae.

84. R. 2. Opera in satisfactionem injungenda debent esse convenientia qualitati peccatorum, ita ut avaris oporteat praescribere eleemosynas, lascivis jejunia, et austeritates corporis, superbis humiliaiones, cet. Preces etiam, et orationes habent rationem poenae, ut docet S. T. in *supplem. q. 15. a. 5.* dicens:

Quaelibet oratio habet rationem satisfactionis, quia quamvis habeat suavitatem spiritus, habet tamen afflictionem carnis, ut dicit Greg. super Ezech. hom. 17. Dum crescit in nobis fortitudo amoris intimi, infirmatur fortitudo carnis. In eandem fere sententiam loquitur S. Franciscus Salesius in sua *Philotea* c. 23. Nec vero solum orationes vocales, sed mentales etiam possunt esse materia satisfactionis, quia opus internum fit sensibile per impositionem Sacerdotis, et acceptionem poenitentis, eo fere modo, quo contritio fit sensibilis per confessionem. Potest etiam imponi opus aliquod, puta preces, aut eleemosynam pro defunctis, ut docet communis sententia, quia etsi satisfactio illius operis defunctis applicetur, satisfactio tamen bonae voluntatis, qua poenitens opus illud applicat, ipsimet cedit. Quavis autem aliquando pro satisfactione injungi possit cessatio v. g. a communione, jejuniis, cet. cum ea possit esse magni meriti, ut plurimum tamen id non expedire censet Lugo; imo nec posse id imponi, si forte aliis detur ansa suspicandi, quod a confessario in poenitentiam id fuerit injunctum.

Poenitentia imponi debet ante absolutionem, tum ut servetur ordo judicialis, tum ut melius agnoscatur dispositio poenitentis; quamvis posse fieri proxime post absolutionem, doceat communis sententia Theologorum.

85. *Quaest. 3.* An poenitens teneatur subire poenitentiam a confessario injunctam? R. Affirm. si justa sit, et contrariam sententiam temeritatis damnat Suarius. Ratio est, quia ut ait Bened. XIV. in *encycl. Inter praeteritas*, sicut confessarius justam tenetur injungere poenitentiam, ita poenitens tenetur illam acceptare. Quod si poenitentia justa sit, et gravis, pro gravi culpa injuncta, graviter peccat poenitens, qui illam recusat, sicut graviter peccaret Sacerdos qui sine justa causa pro gravibus peccatis poenitentiam imponeret justo leviolem. Nihilomi-

nus poterit poenitens, si poenitentiam judicat onus suis viribus impar, rogare Confessarium, ut illam commutet; si vero illam moderari nolit, alium poterit adire confessarium, a quo absolvatur. Quod si poenitentia sit levis, non est gravis obligatio illam implendi, ut communiter docent Theologi; secus si gravis, et pro gravi peccato injuncta.

86. *Quaest. 4.* Quid vero si poenitentia gravis sit, sed pro levibus culpis imposita, aut pro gravibus olim confessis? R. Ut plurimum non est nisi levis obligatio illam implendi. Ratio est, quia ex Trid. pro qualitate criminum poenitentia debet injungi, adeoque sicut non licet levem imponere pro gravibus peccatis, nisi specialis causa id postulet, ita dum levia sunt peccata, aut jam rite confessione expiata, non licet, gravem praescribere satisfactionem: Ergo si a confessario sine particulari ratione imponatur, illam non implere non erit gravis culpa. Aliquando tamen potest confessarius pro levibus peccatis gravem poenam imponere, et poenitens tenetur illam subire; ut si venialia talia sint, ut poenitentem valde disponent ad mortale: idem dico de peccatis jam rite confessis, pro quibus potest satisfactio gravis praescribi, si pro illis poenitens dignam non egerit poenitentiam. An autem confessarius possit gravem injungere poenitentiam pro gravi peccato, sed non nisi leviter obligando, magna est controversia. Censeo, confessarium teneri ex Trid. imponere poenam gravem pro culpis gravibus, et quidem graviter obligando, nisi spectata confidentis imbecillitate oportunitum judicet injungere poenitentiam gravem obligantem sub levi, et aliam simul levem, ut si poenitens istam adimpleat, Sacramento satisfaciat, nec, si negligat, gravi culpa gravetur. Confessarius enim non solum gerit vices judicis sed etiam Medici, qui salutem confidentis consulere debet.

87. Nota, non licere tempore jubilaei, vel plenariae indulgentiae absolvere poenitentem, nula imposita poenitentia, et contraria sententia tanquam laetior merito improbat a Bened. XIV. encyclica *Inter praeteritas*; tum quia satisfactio pars integralis est Sacramenti, nec debet mutilum relinqui Sacramentum sine ulla imposita satisfactione; tum quia nemo certus esse potest se lucratum esse indulgentiam; tum quia indulgentia non debet esse titulus, ut fideles ab operibus poenitentiae omnino abstineant. Potest tamen esse ratio justa minuendi poenitentiam, nisi haec ad medicinam necessaria sit, ut cum D. Th. docet Suarius.

88. *Quaest. 5.* Quid faciendum est poenitenti, qui poenitentiae injunctae sit penitus oblitus? R. Ipsi adeundum esse confessarium, si putet illum memorem fore poenitentiae, quam injunxit, eamque postea implere debet: et quamvis multi putent ipsum teneri ad repetenda saltem graviora peccata, idque sit valde probabile; alii tamen multi eum ab hoc onere excusant, cum peccata fuerint remissa, et impletio facta fuerit moraliter impossibilis. Verum si per ipsius culpam oblitus sit poenitentiae, certe de hac culpa tenetur confiteri.

89. *Quaest. 6.* An praecepto satisfaciatur, qui poenitentiam impleat in statu peccati mortalis? Communis est DD. sententia, solum esse veniale obicem ponere effectui Sacramenti, scilicet poenitentiae remissioni; nec solum ita impletur praeceptum, sed recedente fictione effectus reviviscit, ut docent Suarius, Navarrus, et Toletus contra Scotum, et alios dicentes tunc poenitentiam habere suum effectum, cum adimpletur. Peccat autem graviter, qui diutius differt gravem poenitentiam implere; quodnam autem censeatur tempus diuturnum, ex circumstantiis judicandum est. Qui autem intra praescriptum tempus non implevit, non

est liber ab ejus obligatione, et qui non potest totam, tenetur ejus partem implere; cum materia est divisibilis. Hic vero notandae sunt propositiones damnatae ab Alex. VII.

1. *Poenitens propria auctoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius poenitentiam adimpleat.*

2. *Ordinem praemittendi satisfactionem absolutio- ni induxit non politica, aut institutio Ecclesiae, sed ipsa Christi lex, et praescriptio, natura rei id quodam modo dictante.*

3. *Per illam praxim mox absolvendi ordo poenitentiae est inversus.*

4. *Consuetudo moderna quoad administrationem Sacramenti poenitentiae, etiamsi eam plurimorum hominum sustentet auctoritas, et multi temporis diuturnitas, confirmet, nihilominus ab Ecclesia non habetur pro usu, sed abusu.*

90. *Quaest. 6.* Quis poenitentiam possit commutare et quomodo? 1. R. Certum est, poenitenti non licere injunctam sibi poenitentiam commutare, etiam in rem omnino meliorem, ut fert communis praxis fidelium: 2. non potest Sacerdos inferior commutare poenitentiam a Superiore impositam pro reservatis, cum principium sit certum, nihil posse inferiorem in legem superioris; et quia ei, cui reservatum est iudicium circa reservata peccata, manet quoque reservata impositio poenitentiae, ejusque commutatio. Ita Suarius, De-Lugo, et alii communiter contra alios satis probabiliter contrarium sentientes. Notant tamen Bonacina, et Renzi cum aliis, inferiorem id licere, cum gravis accedit causa, nec est facilis aditus ad superiorem. R. 3. Quivis Sacerdos, cui poenitens de novo confitetur, potest justa de causa poenitentiam commutare. Quod si idem sit confessarius, non est opus eandem confessionem repetere, modo recordetur statum poenitentis, et impositae poenitentiae. Si vero

Confessarius sit alius, tenetur poenitens saltem aperire ipsi conscientiam, quantum satis sit, ut ille iudicium efformet de statu poenitentis, et convenientem ei satisfactionem loco prius injunctae praescribat.

91. „Quoniam vero a catechismo **R.** monentur Confessarii ut poenitentis instruant de gravibus poenitentis, quas olim canones injungebant; idque ad absterrendum eos a peccatis, et ad inducendos ad peragendam criminum suorum poenitentiam, per oportunum censent **S. Antoninus, S. Carolus, aliique Venerabili Sanctissimi,** placuit hoc loco subnectere praecipuos Canones, secundum ordinem Decalogi descriptos.”

Circa 1. Decalogi praeceptum.

1. Qui a fide desciverit, Poenitentiam agat annis decem.
2. Qui auguriis, et divinationibus, servierit, quive incantationes diabolicas fecerit, poenitens erit annis septem.
3. Respicens furta in astrolabio, poenitens erit annis duobus.
4. Si quis ligaturas, aut fascinationes fecerit, poenitens erit duos annos.
5. Qui magos consulerit, in poenitentia erit annis quinque.

Circa 2 praeceptum.

1. Quicumque sciens pejeraverit, 40 dies in pane, et aqua, et septem sequentes annos poeniteat, et nunquam sit sine poenitentia, et nunquam in testimonium recipiatur, et post haec communionem percipiat.
2. Qui perjurium in Ecclesia fecerit, poenitentiam agat annos decem.
3. Si quis Deum, vel **B. Virginem, vel aliquem**

Sanctum publice blasphemaverit, prae foribus Ecclesiae diebus Dominicis septem, in manifesto, dum Missarum solennia aguntur, stet, ultimoque ex illis die, sine pallio, et calceamentis, ligatus corriga circa collum; septemque praecedentibus feriis sextis in pane, et aqua jejuret, Ecclesiam nullo modo ingressurus. Singulis jam illis septem diebus Dominicis tres, aut duos, aut unum pauperem pascat, si potest, alioquin alia poenitentia afficiatur. Recusanti Ecclesiae ingressus interdicitur, et in obitu Ecclesiastica careat sepultura.

4. Qui votum simplex violaverit, poeniteat tribus annis.

Circa 3. praeceptum.

1. Qui opus aliquod servile die dominico, festove fecerit, poenitentiam agat tres dies in pane, et aqua.
2. Si quis jejunia a **S.** Ecclesia indicta violaverit, poenitentiam agat dies viginti in pane, et aqua.
3. Qui in Quadragesima jejunium violaverit, pro uno die poenitentiam agat dies septem.
4. In Quadragesima carnem sine inevitabili necessitate vescens, in Pascha non communicet; ac praeterea a carne abstineat.

Circa 4. praeceptum.

1. Qui parentibus maledixerit, quadraginta dies poenitens sit in pane, et aqua.
2. Qui parentes injuria affecerit, tres annos.
3. Qui percusserit, annos septem.
4. Si quis contra Episcopum, Pastorem, et Patrem suum insurrexerit, in monasterio omnibus diebus vitae suae poenitentiam agat.
5. Si quis Episcopi, aut Ministrorum ejus, vel Pastrochi sui praecepta contempserit, vel irriserit, poenitentiam agat dies 40 in pane, et aqua.

Circa 5. praeceptum.

1. Qui Presbyterum occiderit, poeniteat 12. annis.
2. Si quis patrem, aut matrem, fratrem, aut sororem occiderit, toto vitae suae tempore non suscipiat corpus Domini, nisi in obitu: abstineat a carne, et vino, dum vixerit; jejundet secunda, et quarta et sexta feria.
3. Si quis hominem occiderit, ad januam Ecclesiae semper erit, et in obitu Communionem recipiet.
4. Qui homicidii auctor fuit ob consilium, quod dedit, poenitentiam aget 40 dies in pane, et aqua cum septem sequentibus annis.
5. Si qua mulier sponte abortum fecerit, poenitentiam aget annos tres, si nolens, Quadragesimas tres.
6. Qui nolens filium oppreserit, poenitentiam aget dies 40. in pane, et aqua, oleribus. ac leguminibus: abstinebit ab uxore totidem. Deinde poenitens erit tres annos per legitimas ferias: tres paeterea Quadragesimas in anno observabit.
7. Qui sceleris occultandi causa filium necarit, Poenitentiam aget annos decem.
8. Si quis per iram subitam, aut per rixam hominem necarit, poenitentiam aget annos tres.
9. Si quis aliquem vulneraverit, vel ei aliquod membrum praeciderit, poenitentiam aget uno anno per legitimas ferias.
10. Si quis ictum proximo dederit, nec nocuerit; tridui poenitentiam aget in pane, et aqua.

Circa 6. praeceptum.

1. Si laicus solutus cum femina soluta concubuerit, poenitens erit tres annos.
2. Qui turpiloquio, aspectuque polluitur negligens, poenitentiam aget 20. dies.

3. Qui cum uxore sua turpiter concubuerit, poenitens erit 40. dies.
4. Qui cum duabus sororibus fornicatus fuerit, aut filiam spiritualem violaverit, perpetuam poenitentiam aget.
5. Qui incestum fecerit (non ita enormem) poenitens erit 12. annis.
6. Qui monialem violaverit, poenitens sit annis decem.
7. Si quae mulier cerusa, aliove pigmento se oblinat, ut alius viris placeat, poenitentiam aget annos tres.
8. Si presbyter cognovit filiam suam spiritualem, quam scilicet baptizavit, vel quae sibi confessa fuit, debet poenitentiam agere 12. annis. Et si crimen sit manifestum, debet deponi, et peregrinando 12. annis poeniteat, et postea monasterium, intret, tota vita sua moraturus ibidem.
9. Pro adulterio septenni, et decenni poenitentia imponitur. Pro osculo, seu amplexu impudico, triginta dierum poenitentia statuitur.

Circa 7. praeceptum.

1. Si quis furtum de re minori fecerit, Poenitentiam agat annum unum.
2. Qui furatus est aliquid de Ecclesiae supelectili, thesauro vel pecuniam Ecclesasticam, oblationesve Ecclesiae factas, poenitens erit annos septem.
3. Qui decimam sibi retinuerit, aut dare neglexerit, quadruplum restituet, et poenitentiam aget dies 20. in pane, et aqua.
4. Qui usuras accipit, rapinam facit, Poenitentius aget annis tribus, uno in pane, et aqua.

Circa 8. praeceptum.

1. *Qui falso testimonio consenserit, poenitens erit annis quinque.*
2. *Falsarius in pane, et aqua poenitentiam agat, quandiu vivit.*
3. *Si quis de proximo detraxerit, poenitens erit dies 7. in pane, et aqua.*

Circa 9 et 10. praeceptum.

1. *Rem alienam nefarie concupiscens, avarusque, poenitens erit tribus annis.*
2. *Si quis concupiscit fornicari; si Episcopus, poenitens erit annos septem; si Presbyter, quinque; si Diaconus, vel monachus, tres; si Clericus, aut laicus, annos duos.*

CAPUT VI.

De Satisfactione per Indulgentias.

92. *Quaest. 1.* Quid sit indulgentia, et quotuplex? R. Indulgentia est gratia, qua poena temporalis, pro peccatis debita remittitur extra Sacramentum, et Sacrificium per applicationem meritorum Christi, et Sanctorum ejus. Potestatem concedendi indulgentias extare in Ecclesia, ejusque usum fidelibus esse maxime salutarem, definitum est a Trid Sess. 25. Porro indulgentia alia dicitur integra, seu plenaria, quae omnem omnino poenam peccatis debitam in Purgatorio tollit; alia non integra sed partialis, quae unius, vel plurium annorum, vel dierum poenam remittit, scilicet, quantam deleret unius, vel plurium annorum poenitentia per canones imposita. Indulgentia plenaria a jubileo solum differt in privilegiis quibus-

dam, quae in tempore jubilei a Pontifice conceduntur ad dispensandum in votis, absolvendum a reservatis, cet.

93. *Quaest. 2.* Quanam causa requiratur ad concedendas Indulgentias? R. Requiritur pia, et justa causa, et proportionata effectui, et qualitati indulgentiae, ut docet Suarius. Nec contrarium docet S. Thomas; quamvis enim n. 4. *dist. 20. q. 1. a. 3.* neget requiri aequalitatem operum cum poena debita culpae, non negat autem aliquam proportionem cum culpa. Communis sententia censet nullam esse, et validam concessionem indulgentiae sine causa; sed ut opportune animadvertit Bellarminus, *subditorum non est judicare, utrum causa justa sit vel non; debent enim simpliciter existimare justam esse.*

94. *Quaest. 3.* Quanam condiciones necessariae sint ad lucrandas indulgentias? R. I. Ut eas lucraturus sit baptizatus. II. ut sit subditus concedentis. III. ut non sit excommunicatione irretitus. IV. ut sit in gratia, saltem quando ultimum opus praescriptum impletur, ut docet probabilior sententia, cui adheret Bened. XIV. in sua Const. *Inter praeteritos.* V. ut opus praescriptum sit honestum, saltem in objecto; quod si vitiatum sit aliqua culpa veniali, quae afficiat substantiam operis, puta si quis oret, vel det eleemosynam ob inanem gloriam, ille non lucratur indulgentiam, secus vero si venialis culpa non est circa substantiam, ut distractio, et similia. Ad lucrandam indulgentiam requiritur confessio etiam venialium, dum mortalia non sint, si in diplomate legatur *qui vere poenitentes, confessi*, cet. ut constat ex decreto S. Cong. approbato a Clem. XIII. Declaravit autem S. C. Confessionem posse etiam expleri in Vigilia festivitatis, in qua conceditur Indulgentia.

95. Ex dictis colliges: 1. indulgentiis frui posse concedentem ipsum, modo opera aliis praescripta et